

РОЗДІЛ І ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.111'373+81'42

Акішина М. О.

ЩОДО МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗНОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПОЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена аналізу особливостей різноманітних підходів, у руслі яких досліджується поетичний дискурс ХХІ століття й відбувається осмислення механізму функціонування тропеїки. Аналізуються основні методи та підходи, що застосовуються при вивченні поетичного дискурсу.

Ключові слова: поетичний дискурс, троп, образність.

Акішина М. А. О методике исследования образности англоязычного поэтического дискурса ХХІ века. – Статья.

Статья посвящена анализу особенностей подходов, в русле которых исследуется поэтический дискурс ХХІ века и происходит осмысление механизма функционирования тропеики. Анализируются основные методы и подходы, которые применяются при изучении поэтического дискурса.

Ключевые слова: поэтический дискурс, образность, тропы.

Akishina M. A. The methodology of investigation of imagery of English poetic discourse of the ХХІ-st century. – Article.

The article focuses on the analysis of the approaches which are represented while analyzing the poetic discourse of the 21st century, especially the mechanisms of tropes. The approaches to investigation of imagery have been described. This work focuses on revealing the specific features of the imagery of the English Poetic Discourse of the 21st century in linguistic and cognitive perspectives.

Key words: poetic discourse, imagery, tropes.

Наразі актуальним є дослідження дискурсивних відмінностей тропів в англomовному поетичному мовленні. Дискурсивні особливості функціонування тропів у поетичному тексті не отримали достатнього висвітлення, що вплинуло на вибір теми статті. *Актуальність* дослідження зумовлена загальною спрямованістю сучасної лінгвістики на вивчення дискурсивних особливостей тропеїки англomовного художнього дискурсу ХХІ століття. **Мета** статті – окреслити методіку дослідження образності поетичного дискурсу ХХІ століття. *Об'єкт* статті – образність поетичного дискурсу ХХІ століття, *предмет* – методи дослідження поетичного дискурсу.

Дослідження дискурсивної проблематики тропеїки поетичних творів передбачає насамперед звернення до аналізу питань теорії й практики літературно-художньої творчості, усвідомлення аспектів, пов'язаних із типологією дискурсу, посиленням когнітивних процесів, розробленням і тлумаченням концептуальних засад поетичного дискурсу. Під час аналізу поетичного дискурсу в руслі когнітивної лінгвістики є доцільною побудова ментальних моделей тексту, когнітивних моделей розуміння чи когнітивних механізмів сприйняття світу.

Аналіз функціонування образності, що пропонується в нашому дослідженні, базується на комплексному підході до її тлумачення, що передбачає об'єднання різних типів аналізу в межах конкретного дослідження й взаємодоповнення власне лінгвального й екстралінгвального планів інтелектуально-духовної діяльності людини.

Комплексний підхід передбачає не лише осмислення й поєднання різних поглядів, удосконалення нових лінгвокогнітивних методів традиційного аналізу художньої семантики тропів і фігур, але й дослідження функціональних особливостей образотворчих засобів у поетичному тексті, пояснення взаємодії між мовою та мисленням, знанням і його втіленням у словесну тканину тексту [3, с. 145], відображення прагматичних особливостей поетичного тексту. Розроблений нами комплексний підхід до вивчення образності англomовного поетичного дискурсу передбачає застосування певних методів.

Доцільним у царині дослідження поетичного тексту видається метод асоціативно-концептуального аналізу, за допомогою якого з'ясовуються домінантні смисли поетичного тексту. Цей аналіз об'єднує конкретні дослідницькі дії: контекстуальний аналіз, інтерпретаційний аналіз, культурологічний аналіз, концептуальний аналіз.

Контекстуальний аналіз поетичного тексту передбачає наявність певного контексту, в якому текст вивчається й аналізується. Контекстуальний аналіз завжди полягає в найпильнішій, найбільшій увазі до тексту як форми вираження авторського суб'єктивного трактування об'єктивного світу. Контекстуальний аналіз вірша Девіда Крігера (David Krieger) "Greeting Bush in Baghdad" сприяє адекватній інтерпретації тексту: "This is a farewell kiss, you dog." / – Muntader al-Zaidi / You are a guest in my country, unwanted / surely, but still a guest. / You stand before us waiting for praise, but how can we praise you? / You

come after your planes have rained death on our cities. / Your soldiers broke down our doors, humiliated our men, disgraced our women. / We are not a frontier town and you are not / our marshal. / You are a torturer. We know you force water down the throats of our prisoners. / We have seen the pictures of our naked prisoners / threatened by your snarling dogs. / You are a maker of widows and orphans, / a most unwelcome guest. / I have only this for you, my left shoe that I hurl at your lost and smirking face, / and my right shoe that I throw at your face of no remorse" (14). Інтерпретація епіграфа до вірша *"This is a farewell kiss, you dog"*, підписаного Мунтазером аль-Заїдом, видається неможливою без знання контекстуального підґрунтя. Мунтазер Аль-Заїд – іракський журналіст, кореспондент іракської телекомпанії Аль-Багдадія, який став відомим завдяки інциденту 14 грудня 2008 р., коли під час прес-конференції кинув у Джорджа Буша двома черевиками, вигукнувши «Це тобі, собако, поцілунок на прощання від іракського народу» та «Це тобі за вбив і сиріт й усіх, хто загинув в Іраку». Цей вияв зневаги до президента США отримав загальну підтримку в арабському світі й надав Аль-Заїду культового статусу в мусульманських країнах. Тільки звернення до контексту про події, пов'язані з постаттю Мунтазера аль-Заїда, допомагає читачеві правильно зрозуміти вислів *"This is a farewell kiss, you dog"*.

Щодо інтерпретаційного аналізу поетичного тексту, його метою є розширення лінгвістичної компетенції читача, збагачення духовної культури. Основні труднощі цього аналізу пов'язані з психологічними особливостями читачької свідомості [6, с. 34]. Так, вірш Девіда Крігера (*David Krieger*) *"Greeting Bush in Baghdad"* просякнутий описом жахливих подій війни між Америкою й Іраком: *"Your planes have rained / death on our cities. / Your soldiers broke down our doors, / humiliated our men, disgraced our women... you force water / down the throats of our prisoners. / We have seen the pictures of our naked prisoners / threatened by your snarling dogs"*. Читач уявляє картини, змальовані автором, і відчуває відразу до тих подій. У такий спосіб автор апелює до естетично-емоційної сфери свідомості читача.

Культурологічний аналіз співвідносить текстові смисли з інформацією загальнокультурного фонду. Так, наприклад, у процесі аналізу вірша *"Greeting Bush in Baghdad"* культурологічний аналіз сприяє виявленню особливостей національної культури та менталітету іракців, зокрема, традиція шанобливого ставлення до гостей прослідковується в рядках: *"You are a guest in my country, unwanted / surely, but still a guest. / You stand before us waiting for praise, / but how can we praise you?"* Рядки *"I have only this for you, my left shoe that I hurl / at your lost and smirking face, / and my right shoe that I throw at your face of no remorse"* стають зрозумілими читачеві завдяки культурологічному

аналізу, адже хоча обидва черевики не влучили в президента, такий учинок вважається в арабській культурі однією з найгірших образ.

Концептуальний аналіз покликаний виявляти концепти-ідеї як нормативно-ціннісні факти в поетичній творчості [4; 7; 8; 9; 5]. Когнітивний образ сформований метафоричним осмисленням відповідного предмета або явища. Специфіка образності полягає в тому, що образ виявляється не тільки засобом підвищення експресивності, емоційності та створення естетичного ефекту, але й виступає в якості фактора інтенсифікації співтворчості читача й засобом компресії інформації [1, с. 88]. Концепт ВЛАДА в особі президента Джорджа Буша простежується у віршах з антитерористичними мотивами та мотивами війни. У вірші *"War"* Синтії Андерсон описується, як вояків США відправляють на війну в Ірак *"So we loaded our planes / With our guns and our tanks / And we sent all the soldiers / To Kuwaits outer banks / From Kuwait, from Turkey / From Saudi and more / <...> / We bombed all the buildings / Till the fires were glowing / While Baby Bush yelled / Keep the oil pipes flowing! / He should be a magician / Our Baby Bush, cuz you see / He created the biggest illusion / The WMD's"*. Концепт ВЛАДА актуалізується у виразі *Baby Bush*. Інформаційний зміст концепту складає безпосередня ідентифікація особи президента США Джорджа Буша, образний зміст виявляється в саркастичному ставленні автора під час розповіді про Джорджа Буша-молодшого, адже він називає його *Baby Bush*, що передає однозначну зневажливу позицію автора щодо постаті Джорджа Буша-молодшого. В основі сарказму лежить гострий дошкульний глум, сповнений презирства. Сарказм заснований не лише на посиленому контрасті між тим, що мається на увазі, і тим, що висловлюється, але й на безпосередньому навмисному оголенні того, про що йдеться. Цей стилістичний засіб може відкриватися позитивним судженням, але в цілому завжди містить негативне забарвлення й указує на недолік людини, предмета чи явища. Стилістика сарказму віддзеркалює боротьбу з ворожими явищами дійсності через їх осміювання, а сам автор прагне досягти перлокутивного ефекту засудження дій президента.

Далі бачимо власні назви та лексичні одиниці на позначення родинних зв'язків: *"For Daddy, and Barbara / And Baby Bush too / There is no such thing / As too much oil revenue"*. Власні назви активують знання про сім'ю Буша-старшого, якого автор називає *Daddy*, його дружину Барбару Пірс, матір Джорджа Буша-молодшого. Згадування автором сім'ї Джорджа Буша-молодшого не є випадковим, адже політику батька продовжує син: саме Джордж Буш-старший почав справу, яку продовжив його син, – війну в Іраку.

Інтерпретаційний зміст концепту бачимо у виведенні знання про засудження дій президен-

та щодо війни в Іраку. Концепт ВЛАДА в особі Дж. Буша міститься у вірші Девіда Крігера (*David Krieger*) "*Greeting Bush in Baghdad*", концепт актуалізується у виразах *unwanted guest, torturer, a maker of widows and orphans, a most unwelcome guest*. Негативна конотація номінативних одиниць *unwanted, torturer, widows and orphans, unwelcome* допомагає читачеві побачити негативне ставлення автора до дій влади США.

Метод семантичного аналізу використовується для виявлення знань, які опредметнюються в семантиці тропів за допомогою дії лінгвокогнітивних механізмів, зокрема, мапування як когнітивної операції. Так, наприклад, у вірші Тоні Кана "*There Are Ghosts Abroad In Fukushima*" описується, що навколо Фукусіми ходять привиди, примарні постаті яких не можуть спочити, поховані у водних могилах; вони пропустили попереджувальний сигнал і покинули цей світ в обідній час, вони як локшина, що звисає з паличок для їжі. Це душі людей, що загинули внаслідок екологічної катастрофи на атомній електростанції та під час цунамі в Японії в 2011 році: "*There are ghosts abroad in Fukushima / Spectral presences denied resting places / Interred in watery graves they bristle / They who missed the warning whistle / Who left this earth at the lunch hour / Noodles dangling from chop sticks*".

Для інтерпретації метафори *interred in watery graves they bristle* залучаємо процедуру наративного мапування, яке (як і Л. Белехова) розуміємо як лінгвокогнітивну операцію проектування знань про відомі мотиви чи сюжети художньої літератури на новий поетичний текст шляхом їх переконання й інакомовного втілення в словесних поетичних образах. В основі такої операції лежить параболічне поетичне мислення [3, с. 121].

Можливість параболічного мислення зумовлена здібністю людини до наративної уяви – інакомовлення, оскільки повсякденний досвід людини структурований у вигляді наративного потоку (оповіді) [12; 3]. Така здібність є здебільшого позасвідомою й не потребує жодних зусиль у проектуванні однієї розповіді на іншу. Наративне мапування – це комплексна лінгвокогнітивна операція, яка залучає різні види мапувань через проектування сюжету, теми, мотиву чи ідеї з будь-яких творів світової культури або відомих історичних подій на словесний поетичний образ, утілюючи їх у ньому шляхом іноказання, параболи [2, с. 19]. У вищенаведеному прикладі спостерігаємо складний образ – метафтонімію. Під метафтонімією розуміємо троп, в основі якого лежить взаємодія двох стилістичних прийомів – метафори та метонімії, тобто взаємодія когнітивних механізмів, які виступають у якості центральних аспектів концептуального апарату та є провідними когнітивними процесами при розширенні значення слів [12, с. 45]. Так, в основі концептуальних метафор

і метонімії лежить складна ієрархічна мережа, що може слугувати причиною виникнення синтезу метафоро-метонімічних трансформацій. Оскільки метафора та метонімія – концептуальні феномени, вони можуть належати до одних і тих самих концептуальних доменів, відповідно, взаємодіяти в межах концептуальної системи. Отже, у рядках "*There are ghosts abroad in Fukushima/ Spectral presences denied resting places*" бачимо метафтонімію – метонімію всередині метафори, що належить до метафоричних висловів, які містять метонімічне коріння. Метонімія тут актуалізується в лексичних одиницях *ghosts, spectral presences*. На нашу думку, тут механізм метонімії полягає в суміжності понять «привиди, примари» – «загиблі люди». Загинули невинні люди, і вони стали примарами, тому що не знайшли спокою в місцях спочинку; словосполучення *resting places* також є прикладом метонімії.

У прикладі спостерігаємо вербалізацію концепту СМЕРТЬ через номінативні одиниці *ghosts, spectral presences, resting places, interred, graves, left this earth*, що сприяє інтенсифікації емоційного навантаження.

Приклад метафтонімії міститься також у рядку "*Noodles dangling from chop sticks*", де метонімічний елемент *noodles* (локшина) уособлює образ жертв трагедії, а дієприкметник *dangling* (що звисає) передає безпорадність загиблих людей перед обличчям долі, адже це поняття асоціюється з утратою енергії, в'ялістю, утратою життєвої сили. Недаремно автор уживає назву одного з пристосувань для їжі (*chop sticks*), яке притаманне саме кухні східних країн, зокрема Японії. Це допомагає читачеві створити повний образ, концентруючи увагу на культурних традиціях країни, про яку йдеться.

В основі наративного методу лежать положення наратології та когнітивної лінгвістики про наявність у людини літературного мислення (*literary mind*) [12, с. 11], конструктивної здатності людського розуму висловлювати думки алегорично, апелюючи до відомих «історій», подій і ситуацій, уже розказаних і відбитих у світовій літературній практиці. У вірші "*A Little Ramshackle Shack*" Даніеля Мура, присвяченому подіям 11 вересня 2001 р., спостерігаємо образи-параболи в таких рядках: "*A little ramshackle shack on a hill blown apart by the wind / door roof and walls lofted aloft and sent flying / no weightier than paper / upon which is casually written a name / twists in the air almost signals goodbye then / suddenly is gone / only bare hillside left behind / a goat now stands upon two goats a small herd / after the wind's died down / straggle along distractedly chewing*".

Автор порівнює життя зі стареньким будиночком, що стоїть на горі та дуже легко може бути зруйнований вітром, наче паперовий. Папірці,

на яких зазвичай пишуть імена, летять за вітром і падають на землю, де пасуться два цапи. На нашу думку, рядок *"A little ramshackle shack on a hill blown apart by the wind"* є метафтонімією, де *little ramshackle shack* (старенький будиночок) є метонімією, що уособлює образ життя, яке може обірватися будь-якої миті. Образ цапів уособлює людей, а лексична одиниця *herd* доповнює образ (люди – стадо, і вони не знають, що робити далі) у метафорі *straggle along distractedly / chewing*. Автор говорить, що продовження життя не уникнути, воно триває, тому лексема *chewing* (жування, уживання їжі) утілює концепт ЖИТТЯ, адже їжа є невід'ємним компонентом існування. Слід зазначити, що автором ужито графічні засоби експресивності, адже вірш побудований у формі ядерного вибуху.

Ще один образ-параболу спостерігаємо в таких рядках: *"Madame X is led out to the guillotine where a / head once encircled by ermine on a tall neck once / encircled by strings of pearls and glittering diamonds / rolls like a dark pearl into a basket / Its eyes rolled heavenward its body relaxed / backward like a flung necklace onto a / marble tabletop in an / empty room after the / ball is over"* [15].

У вірші йдеться про Мадам X, яку ведуть на страту гільйотиною, її голова, що колись була в хутрі горностая, а на довгій шиї було намисто з перлів і блискучих діамантів, котиться подібно до темної перлини в кошик, очі закриваються, а розслаблене тіло падає, як намисто на мармурову поверхню столу в порожній кімнаті після закінчення балу.

На нашу думку, метонімія *Madame X* утілює образ США. Події 11 вересня 2001 р. стали для Америки гільйотиною. Метафора *"head once encircled by ermine on a tall neck once / encircled by strings of pearls and glittering diamonds"* передає образ багатства країни, адже містить словосполучення *хутро горностая* – символ влади, що застосовувався для прикрашення одягу й амуніції королів. Порівняння *head.... rolls like a dark pearl into a basket* є метафоричним та уособлює падіння Сполучених Штатів як непереможної держави. Чорна перлина є символом досконалості та краси, абсолютної реальності та мудрості, чистоти людської душі, що міститься в тілі. На наш погляд, автор має на увазі, що душею Сполучених Штатів Америки є Нью-Йорк і Всесвітній торговий центр зокрема. Отже, голова, що котиться в кошик – це душа, яку втратила Америка, це її чорна перлина.

Порівняння *"eyes rolled heavenward its body relaxed / backward like a flung necklace onto a / marble tabletop in an / empty room after the / ball is over"* дає читачеві змогу відчувати звук намиста, що падає на мармурову поверхню в порожній кімнаті. Автор марно обирає це порівняння, адже подібний звук завжди викликає почуття тривоги

та страху. Образ порожньої кімнати, що виникає завдяки словосполученню *empty room*, уособлює пустоту, самотність, розчарування. Метафора *ball is over* символізує закінчення ери величності могутньої країни.

Асоціативний метод базується на виявленні в художньому тексті асоціативних зв'язків між словами – асоціатів. Наприклад, інтерпретація вірша Девіда Крігера (*David Krieger*) *"Zaid's Misfortune"*, у якому йдеться про Мунтазера Аль-Заїда, стає можливою завдяки застосуванню асоціативного методу: *"Zaid had the misfortune / of being born in Iraq, a country rich with oil. / Iraq had the misfortune / of being invaded by a country / greedy for oil. / The country greedy for oil / had the misfortune of being led / by a man too eager for war. / Zaid's misfortune multiplied / when his parents were shot down / in front of their medical clinic. / Being eleven and haunted / by the deaths of one's parents / is a great misfortune. / In Zaid's misfortune / a distant silence engulfs"* [14].

У рядках *"Iraq had the misfortune / of being invaded by a country / greedy for oil"* під виразом *a country greedy for oil* вбачаємо образ США. Завдяки асоціату другого рівня асоціюємо *greedy for oil* із причиною виникнення нафтового конфлікту між Іраком і США.

Рядки *"the country greedy for oil / had the misfortune of being led / by a man too eager for war"* містять образ президента США – Дж. Буша. За допомогою асоціату другого рівня, тобто того, що частково вербалізується в тексті, вираз *a man too eager for war* інтерпретуємо як зображення постації президента, адже саме він розв'язав війну.

Інформаційно-смісловий метод забезпечує аналіз смислового розгортання тексту й спрямований на вивчення процесу смислоформування на основі інформації, представленій в поетичному тексті. У вірші *"Zaid's Misfortune"* спостерігаємо, як автор пов'язує одну подію з іншою. Автор будує інформаційно-смісловий ряд, де розташовує інформацію, використовуючи модель «щаблів», коли одне є причиною іншого: нещастя Заїда в тому, що він народився в цій країні, нещастя країни в тому, на неї напали США, нещастя США в тому, що при владі той, хто жадає війни, і т. п.

Функціональний метод, що базується на засадах комунікативно-прагматичного підходу, передбачає дослідження мови в дії, у процесі функціонування з огляду на цілеспрямовану природу мовних одиниць і явищ. Наприклад, у вірші Біла Міттона *"Young sons"* у перших рядках твору описуються ніжні почуття матері до сина, її спогади про його дитинство: *"A mother takes down a photo / And she holds it to her breast / Just as she'd done the child it shows / The little boy she'd washed and dressed / She remembers how his hair felt / His soft scent still fills her nose"* [14].

Напруження наростає в наступних рядках твору, коли мати розуміє, який вибір зробив її син: *"With boyish smile, and happiness / he'd picked the shilling and the gun / she remembered still the fear and dread / when he told her what he'd done"* [14]. В останніх рядках твору (*"So young sons often come home / fulfilling all their mothers fears / Not with happy smiles and laughter / but, draped in flags and mother's tears"*) описується, що страхи матері знаходять своє втілення в реальності, бо сини повертаються додому без усмішок, мертві. Мотив смерті імплікований у метафорі *draped in flags* (*загорнуті у стяги*), адже саме труни військових США загортають у стяги, щоб увіковічнити пам'ять про них як про людей, відданих країні. Апелюючи до емоційної сфери читача шляхом уведення імпліцитних смислів у текст, автор прагне досягти перлокутивного ефекту – співчуття трагедії батьків, у яких загинули діти.

На відміну від підтексту, який реалізується в масштабі всього поетичного твору й допомагає більш повно розкрити його ідею, імплікація відображає ситуацію з окремим епізодом [1, с. 85].

Отже, розроблений нами комплексний підхід уможливорює аналіз образності поетичного дискурсу ХХІ століття з урахуванням його специфіки. Це видається можливим завдяки низці методів, які застосовуються під час аналізу, а саме: метод асоціативно-концептуального аналізу (компонентний аналіз, контекстуальний аналіз, концептуальний аналіз, естетико-стилістичний аналіз, культурологічний аналіз), метод семантичного аналізу, метод наративного аналізу, асоціативний метод, інформаційно-смісловий метод. Комплексна методика аналізу допомагає розкрити багатшарову та різнобічну структуру образності й виявити індивідуальні замисли автора, які актуалізуються в поетичному тексті.

Література

1. Арнольд И. Стилистика современного английского языка: (Стилистика декодирования) / И. Арнольд – М. : Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Белехова Л. Словесний поетичний образ у когнітивній парадигмі: огляд робіт американських лінгвістів / Л. Белехова // Філологічні студії. Науковий часопис Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2001. – № 2. – Луцьк : Волинський академічний дім «Планета». – С. 24–31
3. Белехова Л. Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської поезії) : [моногр.] / Л. Белехова. – Херсон : Айлант, 2002. – 368 с.
4. Дем'янков В. Текст и дискурс как термины и как слова быденного языка / В. Дем'янков // Язык. Личность. Текст : Сборник к 70-летию Т.М. Николаевой. – М. : Языки славянских культур, 2005. – 342 с.
5. Кухаренко В. Интерпретация текста : [Учебник для студентов филологических специальностей] / В. Кухаренко. – 3-е изд., испр. – Одесса : Латстар, 2002. – 292 с.
6. Ніфака Т. Естетико-стилістичний аналіз художніх текстів у підготовці викладачів англійської мови / Т. Ніфака // Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 32–36.
7. Приходько А. Концепти і концептосфери в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. Приходько – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
8. Приходько Л. Художній час і простір у поезії : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.06 «Теорія літератури» / Л. Приходько. – Кіровоград, 2004. – 19 с.
9. Прохоров А. Активация фрейма как основа механизма инференции / А. Прохоров // Вестник ТГУ. – Вып. 9 (65), 2008. – С. 231–233.
10. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под. ред. М. Кожинной ; члены редколлегии : Е. Баженова, М. Котурова, А. Сковородников. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 696 с.
11. Goossens L. Metaphonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic actions // Metaphor and metonymy in comparison and contrast (Cognitive linguistic research) / [ed. Rene Dirven, Ralf Porings] / Louis Goossens. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2002. – P. 349–378.
12. Turner M. The Literary Mind: The Origins of Thought and Language / M. Turner. – Oxford : University Press, 1996. – 103 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

13. Anti-terrorist poems [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poetry.about.com/od/ourpoemcollections/a/poemsafterattac.htm>.
14. Krieger D. Zaid's Misfortune [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wagingpeace.org/zaid-misfortune/>.
15. More D. A Little Ramshackle Shack [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poetry.about.com/library/weekly/aa092501d.htm>.